

BUITEN

8^B JAARGANG N°. 48.

ZATERDAG 28 NOVEMBER 1914.

Foto R. Tepe.

AAN DE NEER TUSSCHEN NUNHEM EN HEYTHUYSEN (LIMBURG).

Schnabel.sc

Redacteur: Mr. A. LOOSJES

INHOUD:

AAN DE NEER TUSSEN NUNHEM EN HEYTHUYSEN (LIMBURG). ILLUSTRATIE	BLZ. 569
MELSEN'S KRUIS, DOOR MAURITS SABBE.	BLZ. 570 EN 580
DE ROFFAERT EN DE PUTTING, DOOR A. F. VAN BEURDEN, GEÏLLUSTREERD.	BLZ. 572—573
HET BELEG VAN YPEREN IN 1383, DOOR S. VAN PRAAG.	BLZ. 573
EEN MERKWAARDIGE LANDSTREEK TUSSEN YPEREN EN CALAIS, DOOR MR. A. LOOSJES, GEÏLLUSTREERD.	BLZ. 574—577
HET BILZENKRUID IN DE OUDHEID, DOOR L. F. H.	BLZ. 578
BLIJDE HERFSTWINDEN, (GEDICHT), DOOR KÄTHE MUSSCHE	„ 578
TIFOE EN AMBON, DOOR ALBERT VOGEL, GEÏLLUSTREERD	„ 579
OP OVERSTROOMD MARKEN. ILLUSTRATIE	„ 580

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten.” Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's. Tevens gelieve men achter op de foto's duidelijk aan te geven, wat ze voorstellen.

De uitgevers verzoeken beleefdijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

MELSEN'S KRUIS.

VERTELLING UIT DEN OORLOG IN VLAANDEREN

door MAURITS SABBE.

MElsen, de boer van het Pelgrimshoefken, weigerde hardnekkig, aan den oorlog te gelooven. Al de verontrustende geruchten, die de ronde deden, hield hij voor ijdele praatjes. Het ware toch al te dwaas, oordeelde hij, dat er in zijn land zou gevochten worden voor een moord, gepleegd ginder heel ver, op een vorst, dien geen mensch hier kende. Dat wilde er bij hem niet in.

— Er is geen oorlog en er komt er geen! hield hij vol met de klem der overtuiging.

Toen de mobilisatie begon en zijn knecht Ward naar de legerreserve moest, begon hij zich te ergeren. Nu gingen ze wel wat te ver, die hooge militaire bazen, met hun oorlogsspelletje, dat hij voor louter geldverkwisting en ijdel gebaren bleef houden. Daar zat hij nu te schilderen, alleen met de meid Cilia, en de oogst stond te rijpen op den akker!

Een anderen morgen kwamen ze zoo waar ook het mooiste van zijn paarden weghalen. Hoe heftig Melsen zich daartegen verzette, hoe listig hij voorwendde, dat zijn beesten allerlei gebreken hadden, niets kon helpen. Toen het paard van de hoeve weggeleid werd, voelde hij even zijn oogen vochtig worden, maar die vluchtige weekheid verborg hij achter nijdig bittere uitvallen.

— Om de menschen te kwellen en te sarren, daarvoor alleen zijn ze goed, die vergulde sabelsleepers! schold hij. Er komt geen oorlog! Geloof wat ik u zeg. . . .

Toen werd hem namens den kommandant van het nabijgelegen fort aangezegd, dat al het houtgewas rond het hoefken moest omgehakt worden. Noch de dichte, welgeschoren hagen, noch de hazelaren, waaronder het water der grachten koel en klaar lag te blikkeren, noch de vruchtboomen vol gouden en blozende zomerweelde, niets mocht gespaard blijven. Ditmaal sprak Melsen zóó ruw zijn verontwaardiging uit, dat hij met straf voor smaad tegen de overheid werd bedreigd. Hij zweeg toen, maar met een stille razernij verwenschte hij inwendig al dat nuttelooze soldatengedoe.

Hij kon het niet aanzien hoe die boomen, die vrienden, waaraan hij jaren lang zijn beste zorgen had besteed, nu door schennende handen meedoogenloos geveld werden. Zoolang de verwoesting duurde liep hij sprakeloos en norsch rond, ver weg van het erf, waar hij het hakken en zagen der soldaten niet meer hoorde. En

toen hij met het vallen van den avond terugkeerde op de kale, triestige vlakke, waar gisteren nog het dichte loover ruischte en geurde, toen wist hij niet of hij weenen of vloeken zou.

— En dat alles om niets, om niets! Om de grillen van die dollemannen!

Hij wilde niet, dat hem nog een woord over den oorlog gesproken werd.

Belleken, zijn bloeiende, blonde dochterken, mocht hem 's Zondags uit de gazet geen enkele tijding van het slagveld meer voorlezen. Hij had nu meer dan genoeg van al die voddige vertelskens.

In de herberg kon hij het niet meer uithouden. De meester en de secretaris wisten over anders niet meer te praten dan over dien verren, onwaarschijnlijken oorlog. Telkens als hij er kwam brachten zij hem met hun vreeselijke verhalen uit zijn humeur en mopperend ging hij dan heel vroeg naar huis.

— Met dien „stommen” oorlog kan een mensch op zijn gemak geen partijtje kaart meer spelen.

— Hij wil zijn eigen schrik wegpraten! schertsten dan de boeren.

— Schrik? Ik heb geen schrik voor dingen, die niet bestaan. . . .

Maar het gevaar naderde. Daar begonnen op de baan vluchtelingen voorbij te trekken met karren vol huisraad, dat zij zochten te redden. Ze wisten allen gruwelijke geschiedenissen. Melsen zelf hoorde van een vluchtenden boer uit Meysen, hoe den „Duitsch” ginder te keer ging. De burgemeester, de pastoor, de notaris en de mulder waren gekneveld weggeleid, God weet waarheen. De zoon van den mulder was gefusilleerd en een heele wijk van het dorp in brand gestoken. Dan waren ze allemaal gevluht, mannen, vrouwen en kinderen met paarden en vee en al wat ze konden meesjouwen. 't Was als een stormwind, die ze voortzweept in een angstige jacht naar om het even welk oord, waar ze rust en veiligheid hoopten te vinden.

Melsen begon te wankelen in zijn ongeloof, maar wilde daar toch niets van laten blijken. Al die vluchtelingen overdreven, beweerde hij, de schrik deed hen dingen zien, die maar in hun verbeelding bestonden.

— Als ik het zelf zie, zal ik het gelooven! herhaalde hij bij elke nieuwe geschiedenis, die hem verteld werd.

Inwendig begon hij echter te overwegen wat hij zelf wel doen zou, indien de oorlog dan toch werkelijk kwam. Hoe zou hij zijn goed en leven en vooral zijn dochterken redden?

Bij de gedachte aan Belleken, het gevaar dat haar kon bedreigen, de ontberingen, die haar misschien te wachten stonden, verzwakte Melsen's opgeschroefde vertrouwen niet weinig. Hij nam den oorlog voor de eerste maal ernstig op als een heusche mogelijkheid en liep uren en uren te praktizeeren over de voorzorgen, die hij nemen zou. Belleken was hem boven alles lief, sedert den dood van zijn vrouw zijn eenige vreugd in 't leven.

Hij verzon van alles. Eindelijk besloot hij, indien het zoo ver kwam, over de Hollandsche grens te trekken met alles wat hij bezat. Dat was nu een gelukkige inval! In Holland kwam de oorlog zéker niet. De koningin wilde er niet van hooren — en of ze gelijk had! Dat had de haringboer hem uitgelegd. Over de grens zou hij gaan. Daar zou Belleken veilig kunnen vertoeven tot het in hun dorp weer rustig werd. Was dat niet een heel knappe, slimme vondst van hem? Hij had nu zijn plan, een éénnig plan, en hij verkneukelde er zich in. Hij bereidde zich voor om met de stille trom zijn hoefken te verlaten bij het eerste gevaar.

Alleen Cilia werd in zijn geheim ingewijd en met hun beidjes laadden ze in de ruime schuur op zijn grootsten wagen de voornaamste stukken van het huisraad. Kasten en bedden, tafels en stoelen, Cilia's naaimachine, kuipen en ketels werden daar dicht opeengestapeld en met stevige koorden aan elkaar vastgebonden. Achteraan hing Melsen's fiets. Onder aan den wagen bengelde een lage bak, waarin onder waterdicht zeildoek allerlei proviand in potten en flesschen van allen aard werd opgeborgen. Alleen het volstrekt noodzakelijke bleef nog in de woning achter, doch alles was geschikt om dat ook op het gepast oogenblik zoo spoedig mogelijk mee te nemen.

Op de driewielkar zou Melsen in afzonderlijke hokken zijn varkens, de zeug met haar vijf plezante, rozige biggetjes, en zijn twee geiten vervoeren. Ook de kippen en de eenden zouden meereizen in ettelijke wissen manden, die al klaar stonden. Zijn zeven koeien zou hij zelf naast de wagens voor zich uit drijven. In Holland op de malsche dijken zouden zij goede grazing vinden. Met dikke zakken zou hij ze dekken tegen den nachtelijken dauw, moest die te koud beginnen te worden. Als 't noodig werd zou Melsen zijn potje wel koken, al was 't langs de wegen. Zoo zou hij het wel eenige dagen volhouden tot het oorlogsgeweld voorbij was. Langer dan eenige dagen kon dat spel immers niet duren. Dan zou hij kalmpjes terugkomen en weer de oude Melsen zijn van voorheen.

Tegenover de andere boeren bleef hij nochtans zijn rol van ongeloofigen Thomas voortspelen. Hij sloeg zelfs, door zijn geheime plan vermetel geworden, een overmoedig pochenden toon aan.

— Hebt gij al een van die. . . hoe heeten ze weer, van die uhlanan gezien, waar ze allemaal den mond vol van hebben? Ik niet. Zoudt ge niet denken, dat het baarljke Bietebauws zijn? Laat ze maar komen.

— Ik maak mij in elk geval uit de voeten! voorzichtigde zijn buur Pasteyns en met zijn ezelkarreken, tot krakens toe beladen, verliet hij het dorp, gevolgd door zijn weenende vrouw en kinderen.

— 't Is belachelijk zoo op de vlucht te gaan! dorst Melsen hem toe te schamperen.

— Luister eens, buurman, weerlegde Pasteyns, heel secuur. Ik heb maar een ezelken om mijn boelken te verhuizen, daarom ga ik op tijd. Gij hebt paarden en kunt dus nog wat wachten. Maar we zullen zien die ezel het eerst loopt, lachte Melsen, haalde de schouders op en ging in de schuur zijn geheime voorbereidselen voortzetten.

Er kwamen nu weer een paar rustige dagen. De stroom der vluchtelingen had opgehouden en alles scheen in het dorp zijn gewone gang te willen herbeginnen. Het bochtige rivierken lag in de wonen zon te blikerblikken. Het ruige koren wiegde manshoog langs de wegen. De hopperanken schudden hun bellen in 't suizelende windje. Het haantje blonk als een star boven op de kerk. En 's Zondags als de klokken bimbanden over de velden, waar de zonnereksen hun rinkelbelletje lieten schallen, als vage orgeltonen uit de kerk naar buiten golfden, dan schenen hier over huis en akker weder onverstoortbare vrede te hangen.

En juist toen was het, dat het geweld begon.

Even na de hoogmis waren eenige Belgische karabiniers op hun fiets door het dorp gereden. Zij hadden zich aan weerskanten van den hollen weg, dicht bij Melsen's boerderij, achter enkele overgebleven, schrale struiken op de hooge helling verstopt. Aan de boeren hadden zij den raad gegeven naar huis te gaan, want er zou geschoten worden. Er waren uhlanen in aantocht.

Belleken had dat gehoord. Ze waren dus in de buurt, die gevreesden, die overal verschrikking verspreidden. En zij gevoelde niet den minsten angst. Wat was háár doen? En zij gevoelde onbedwingbaar verlangen om ze te zien groeide in haar. De nieuwsgierigheid blonk in haar klare oogen en met de handjes haar lange blonde lokken vasthoudend opdat ze voor haar snoetje niet heen en weer bengelen zouden, liep ze schuilend achter een eenzamen hagedoorn, die nog langs de sloot van hun erf stond. Ze wilde maar even kijken. De blaadjes, nog nat van dauw, labberden in het speelsche windje. Ze kittelden Belleken op de wangen en in den hals, maar ze voelde 't niet. Ze stond gespannen, met wijd open oogen te staren op de glooiing van den weg, ginder voorbij de fietsers, die ze zag liggen met hun geel-groene mutskens en hun geweer, dat even opglom in den donkergroenen.

Daar kwam een ruiter boven op de glooiing aandraven. Was dat een uhlaan? Hij scheen reuzengroot op zijn paard tegen den helblauwen hemel. Hij droeg een ronden hoed met een vierkanten vlak van boven, net als een witte Belgische lansier, en in zijn hand hield hij een speer met een zwart vlaggetje, dat wapperde in de bries. Onmiddellijk verscheen er een tweede, een derde. . . . even groot op de hoogte tegen den hemel. Belleken telde er zeven. Ze draafden in een wiegend galop den mullen aardweg af en zagen er in 't geheel niet vreeselijk uit. Belleken ware ze wel tegemoet gegaan.

Opeens zag het meisje achter de struiken bij de fietsers een vlam opslaan en onmiddellijk daarop knalde een korte slag. Belleken schrok even, maar niet zoo erg. De ruiters op de baan grepen ook ijlings naar het geweer en schoten op hun beurt. Nu knetterde het eene schot na het andere los als een klepperend geratel. 't Leek wel een spel.

Eensklaps voelde Belleken een hevigen schok in de borst. Ze viel achterover, haar oogen braken en de rozeglans van haar wangen verzwond. Haar mondeken stond open als om te roepen, geen klank kwam er uit. Een verdwaalde kogel had haar gedood.

Belleken lag als een mooi wassen beeldeken naast den hagedoorn tusschen de hooge madelieven en pluizige grasbloemen.

Het klabetteren der gewaerschten op de baan duurde nog een tijd voort, maar toen maakten de Duitsche ruiters verlietsonkeer en reden met groote haast weg. De karabiniers verlieten hun schuilplaats en vuurden de vluchtenden nog eenige stonden achterna. Dan sprongen zij op hun fietsen en door het dorp keerden ze van waar ze gekomen waren, met luider stemme zingende van den Vlaamschen leeuw: zij zullen hem niet temmen, zoolang de leeuw kan blaauwen, zoolang hij tanden heeft. . . .

De enkele boeren, die buiten kwamen, juichten de fietsers toe:

— Bravo, jongens! Goed gewerkt!

En Melsen orakelde midden in een groepje:

— Heb ik het niet gezegd? De oorlog is hier al niet!

Kort daarvondschdekte hij, hoe hard de oorlog hem al getroffen had.

Het rundvleesch dampte op de tafel en Cilia werd lastig omdat er nog niemand binnen was voor het maal.

— Ze denken noch om eten of drinken met dien oorlog!

Ze ging Melsen op straat met gebaren beduiden, dat ze wachtte, en de koejongen had ze in den „lochting" gezonden om Belleken te halen. Hij vond het meisje niet. Hij luifelde zijn oogen met zijn ruwe handpalm en tuurde in alle richtingen over de vlakke, die trilde in het schelle licht van de noenzonne.

Ginder bij dien doornstruik? Was Belleken daar in slaap gevallen? De koewachter liep er heen. Cilia en Melsen waren op den dorpel gekomen en keken hem na. Daar slaakte de jongen een gil en begon als een waanzinnige met zijn armen te zwaaien. Een plotse angst overviel Melsen. Ineens had hij de intuïtie van het vreeselijke gebeurde.

— God! Mijn Belleken! kreet hij, ijde hijgend, met kloppend hart, naar den koeier; zonk neer in het gras naast zijn aangebeden, doode kind en nam het teeder in zijn stoere armen.

Hij kon geen woord uitbrengen, elke klank stakte in zijn keel, maar de verkrampende plooiën van zijn aangezicht getuigden smartelijk van hetgeen in hem aan 't breken was.

— Jezus, Maria! Wat is 't zonde, wat is 't zonde van Belleken! mocht de koeier jammeren; Cilia mocht een misbaar maken om een steen te vermommen, Melsen sprak niet meer.

't Was alsof een ontzettende vreeschrikking rond hem spookte. Nu stond de oorlog wel degelijk voor hem, grijnzend en sarrend, wegmaaiend met één slag wat hem het liefste en waardste was op aarde. Nu moest hij er wel aan gelooven! De oorlog was niet het uitmoorden van regimenten en nog regimenten, het was niet het woeden van den rooden brand over stad en dorp, niet het huilen en barsten van bodden en granaten, die de aarde scheurden en het werk der menschen verpulverde, — de oorlog was het uitdooven van het zonnetje in Bellekens oogen, het verstommen van haar helderschallenden lach, het verbleeken van de rozebloem van haar mondereken, het verstijven van haar knijpende, spelende, streelende vingerkens. Dát was de oorlog.

Melsen sprak niet meer. Hij liet Cilia betijen. De dokter kwam en de pastoor kwam, maar hij hoorde niet wat ze zegden. Vele kinderen uit school vergezelden het „masourken", van wie Belleken al zooveel geleerd had. Ze knielden allen bij het witte bed, waarop het kind lag uitgestrekt, en baden een vader-onze en een Wees-gegroet. Melsen stond er bij. Een klare zonnevlek speelde op het bloemenkransken, dat Cilia om Bellekens blonde lokken had gelegd. Wat was zijn kind toch lief! Waarom had die gruwelijke oorlog niet een van die andere meisjes, die daar zaten, getroffen? Waarom zijn Belleken? Wrokkend ging hij de kamer uit.

Belleken werd bekraven door „maagdekens", alle in 't wit. 't Was een stoet van engelkens, die een zusterken wegdroegen.

Dat alles was geen troost voor Melsen. Stom liep hij de hoeve rond, onverschillig voor alles wat daar gebeurde, spottend om de dwaze voorbereidselen, waarmede hij den oorlog had zoeken te ontvluchten. Het eenige, dat hem het redden waard was, had de oorlog nu toch gegrepen! De hoog bestapelde wagen in de schuur, zijn heele vernuftige plan was hem nu een bittere gekkernij. Belleken had bij de lading, die voor den „trek" gereed stond, ook het kooitje met de bloedvink gevoegd, stevig gebonden tusschen de pikkels van een omgekeerden stoel. De vogel snetterde met felle keel, toen het daglicht door de open deur in de schuur viel. Het snerpend, snijdend geluid deed Melsen zeer.

Een dolle drang naar wraak maakte zich bij poozen van hem meester. . . . Zij zouden het leed, dat ze hem aangedaan hadden, moeten. . . . Wat gaf hij nog om het leven, nu Belleken, doorkervet, al wat ze maar wilden, 't kon hem niets schelen. Hij zou ze den kop inslaan, de keel toeknijpen. . . . Hij zou het hun betaald zetten, om 't even hoe.

Die aanvellingen van razernij gingen echter weer over. Hij slenterde toen naar het vredige kerkhof en hield er stil voor het versch opgeworpen terpje van zijn Belleken. Hij voelde zich daar teeder en week worden. Zijn oogen waren vochtig. Hij wilde iets doen voor zijn kind, hij wist niet wat, maar iets dat zou laten blijken hoezeer hij van haar hield en nog altijd houden bleef. Cilia had kersouwkens geplaat op het graf en de nonnekens uit de kloosterschool hadden het schamel houten kruisken gesierd met bonte papieren slingers en „palleersels", maar dat was niet genoeg. Melsen verlangde meer teekenen van treurnis en liefde. Zijn blik viel toen op het ijzeren, wit geëmailleerde kruis, dat zich op het graf van het jongste dochterken van den bestuurder der conservatiefabriek verhief. Dat was rijk en duurzaam, bestand tegen weer en wind. Dat moest Belleken ook hebben.

Melsen trok naar de stad, waar hij wist zulk kruis te vinden.

In den winkel was 't weer allemaal over den oorlog, dat ze spraken. Maar wat flauwe, gekke dingen de menschen toch vertelden! De juffrouw vroeg zich angstig af, wat er ging worden van haar mopshondeken en van haar mooie verzameling cactussen, die ze gedurende jaren al met zooveel zorgen kweekte. De winkel was erg bekommerd met de vraag of de menschen hem betalen zouden, of hij op crediet mocht verkoopen. De knecht pochte op zijn spierkracht en somde al de vreedelijke middelen voor, waarmede hij zich tegen den vijand verdedigen zou: een eenhoorn, een oude bajonet op een gasbuis vastgeschroefd, een kapmes en dergelijke dingen meer. In het huis van zijn meester zouden ze niet levend binnenkomen, dat verzekerde hij.

— De oorlog is wat anders, sprak Melsen met een doffe stem van pijnlijker, dieper weten. Niemand houdt den oorlog tegen, menschen, niemand. . . . Geloof mij.

En zonder meer trok hij met zijn kruis op den schouder naar huis.

(Slot op blz. 580 van dit nummer).

Bericht aan onze Lezers!

In den nieuwen jaargang wordt als feuilleton opgenomen de boeiende roman:

„DE BLAUWE MUUR",

uit het Engelsch van RICHARD WASHBURN CHILD.

Verder het frissch-geschreven

„VADERTJE LANGBEEN", (Daddy-Long-Legs)

van JEAN WEBSTER.

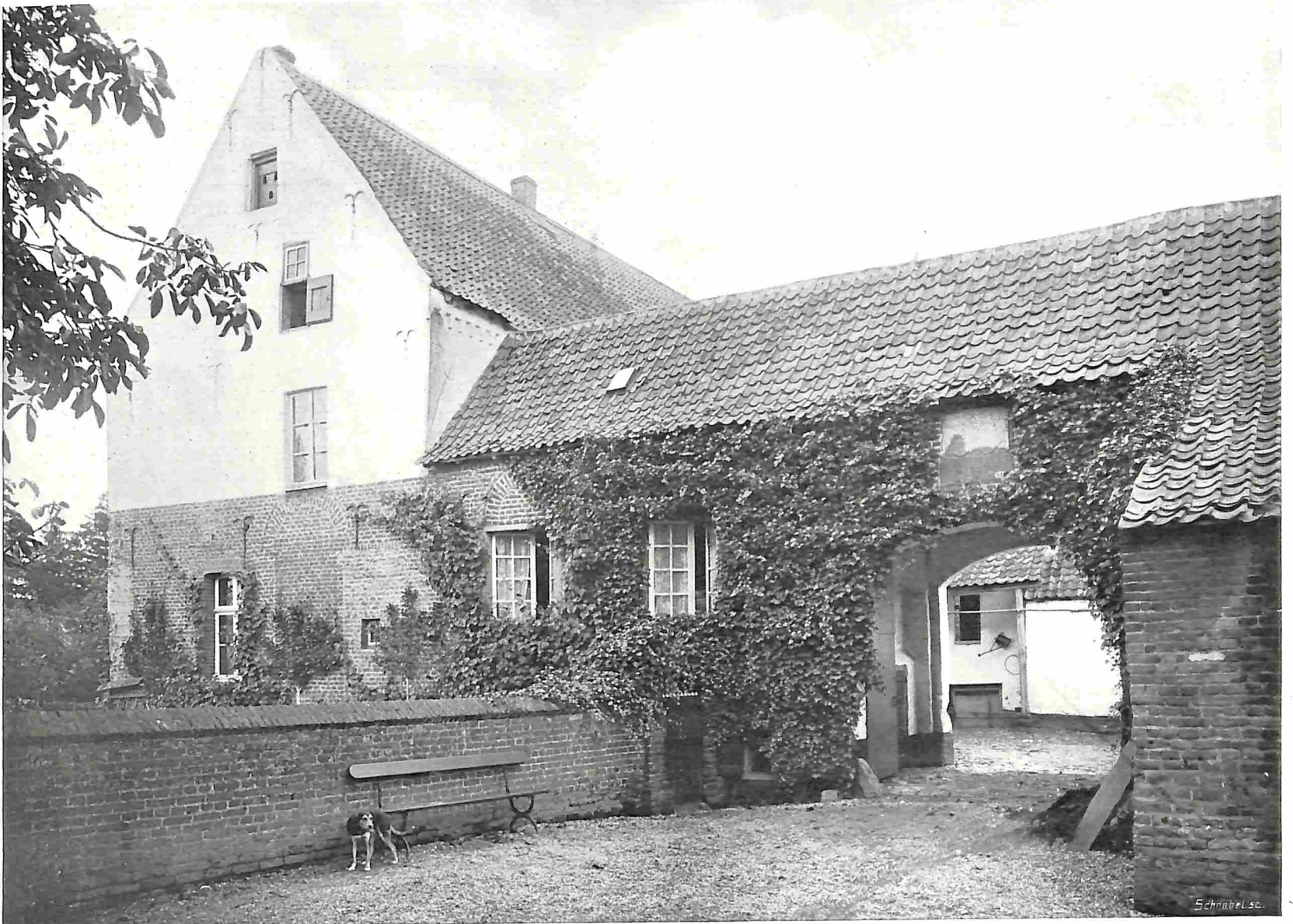

Foto Aug. F. W. Vogt.

DE ROFFAERT. POORT VAN DEN BINNENHOF.

DE ROFFAERT EN DE PUTTING.

TUSSCHEN het mooie dorp Baarlo met zijn zwaargebouwd slot met vierkanten toren, met al zijne herinneringen in kerk en kerkmuur aan de vroegere heerschers, en het dorp Kessel met zijn op hoogen heuvel vlak aan de rivier tronend welbewaard kasteel, liggen drie belangwekkende oude gebouwen. Op Baarlo's gebied het oude heerenhuis Roffaert, op Kessels gebied het huis Oijen en verder zuidelijker het huis de Putting. De vijf huizen te samen zijn weer een bewijs hoe veelvuldig de kasteelen in Limburg voorkwamen. Spraken bij de huizen te Baarlo en te Kessel van „die borch”, de drie tusschengelegene heerenhuizen moesten het met den eenvoudigen naam van „den hoff” of „die hoffstatt” doen.

Ook de geschiedenis dier hoven spreekt niet van belegering en verdediging. Wel lagen zij in grachten en ondervonden zij den last van de doortrekkende krijgslieden, waarvan de dorpsarchieven spreken.

De *Roffaert* is waarschijnlijk gebouwd door een jongeren zoon der oude familie van Kessel, waaruit b.v. een van Kessel genaamd Roffaert stamde, die a°. 1671 op 13 Juli in de parochiekerk te Breijll onder een grooten grafsteen begraven werd. Het daarop uitgehouwen wapen met het Kesselsche ruitenkruis bewijst, dat hij uit die familie was.

Goert van Kessel genaamd *Roffaert*, komt in 1476 nog voor als getuige bij het huwelijk van Mathijs III van Kessel en Margriet van Humbergh, „des heeren erkamerheers stifts keulen eheliche dochter”, en onderteekende mede, dat de bruijom, kasteel, hoven, weerden, tollens, molens, tienden, visscherij, cynsen en kapuinen inbracht naar de gewoonte dier tijden. —

Het huis *Oijen*, een namesvetter van het adellijke en veel oudere huis *Oeijen* bij Broekhuysenvorst, heeft ook veel van zijn heerlijk uitzicht ingeboet. 't Is teruggegaan tot eene boerderij, na een korte bloeiperiode.

Maar iets verder treffen we het derde huis aan, *de Putting*, dat langeren tijd zijne eer heeft kunnen ophouden maar ten langen leste ook, van alle antiek uitzicht ontdaan, geen sieraad meer heeft kunnen blijven van dorp en land en alleen nog de herinnering aan roemruchtiger tijden heeft bewaard.

Ligt *Roffaert* onder Baarlo, *de Putting*, in de oude archieven ook wel voorkomende als *Puteijck*, ligt onder Kessel. De naam *Put-Eijck* is van dezelfde vorming als *Kessel-Eijck*, een gedeelte

van de gemeente Kessel, waar de overgang of „veerstat” der Maas ligt.

De „hoff geheiten *Puteijck*, gelegen in den kerspel mit al sinen tobehoren”, was reeds vroegtijdig bekend. Dries van den Husen gaf hem a°. 1406 over aan Otto van Holtmeulen van Tegelen, „also dat Dries syn leven sal man bliven”. Daarna in 1445, kreeg Gadert van Holtmeulen den hof tot Gelrischen rechten, vernieuwde eed in 8 October 1473. — Reiner van Hertevelt, die een springend hert als sprekend beeld in zijn wapen voerde, kreeg in 1525 van zijn grootvader Otto voornoemd den hof van den *Puteijck* met den molen op de *Tasbeek*. De *Tasbeek* loopt een duizend meter zuidelijker van de grens van Maasbree af kronkelend tusschen steile oevers met snelle vaart naar de hoofdriever de Maas. In 1528 kwam de hof door de van Holtmeulens weer aan Johan Spee of Spede, dan aan Steven Spee, een familie die overal in het Geldersche land goederen had, en tot op den huidigen dag voortbloeit in de rijke graven Spee bij Dusseldorp op Heltorf gezeten. De hof keerde weer naar de van Holtmeulens terug.

De *Putting* had niet veel burenen; rondom behoorde oudtijds alles aan den heer; weide en bouwland, bosch en kreupelhout, heide en lichte grond lagen allen in de onmiddellijke nabijheid; langs de Maas lag een smalle strook uiterwaard. Want de gulzige Maas laat den oever nooit met rust. Waar hij door zijn hoogte de rivier imponeert, ondergraaft ze hem, zoolang tot hij instort. Waar hij kalm zijn lot in de laagte afwacht, overdekt ze hem met slob of zand.

Van *De Putting* loopt een weg naar de Maas. Aan de overzij, een weinig Noordelijker dan de beruchte Schelkensbeek, vroeger de verzamelplaats van roovers, liep een weg naar de Maas. De terreinstgesteldheid schijnt er op te duiden, dat er vroeger een voetveer gelegen heeft tot gerief der reizigers. *De Putting*, eertijds een heerenhuis, met achtbaar, zelfs krijgshaftig uitzicht, is door den tijd en 's menschen toedoen herschapen in een boerenhoeve en van alle ornament beroofd. Een anderhalve eeuw geleden verbleven op den *Putting* nog enkele voornamen regeeringsambtenaren-families, die daar den zomer doorbrachten. Nu is de naam nog gebleven en de geschiedenis is in de archieven bewaard. *De Putting* moet zelfs achterstaan in schilderachtig uitzicht bij den *Roffaert*, eigendom der burgemeestersfamilie Janssen.

A. F. VAN BEURDEN.

Foto Aug. F. W. Vogt.

DE ROFFAERT. BINNENHOF.

HET BELEG VAN YPEREN IN 1383.

ALS een geweldige storm steekt na een eeuw van lokale beroeringen nog eenmaal aan het eind der 14e eeuw de democratie in de Zuidelijke Nederlanden op. Yperen zal daar geen groot aandeel aan hebben, deze plaats zal integendeel de dam worden, tegen den stroom opgericht, maar toch is de stad zelf er niet geheel en al van onberoerd gebleven. Want in den aanvang van den Gentschen opstand bestond er wel degelijk neiging, ook bij de Yperianen, om zich onder de vaandels van Philips van Artevelde te plaatsen. En voor dit doel begaf zich in den jare 1380 Jacob van der Berst van Yperen naar Gent, om in het middelpunt van de revolutie hulp te zoeken tegen de gegoede lieden van de stad Yperen, die hun uiterste best gedaan hadden om den opstand op eigen terrein te onderdrukken en hem uit de stad verdreven hadden.

Maar deze oproerige stemming droeg maar een zeer tijdelijk karakter, en zoo moet het ons dan ook niet verwonderen, dat in den beslissenden slag van Roosbeke (27 Nov. 1382), (beslissend daarom, omdat toen de Gentsche democratie een slag werd toegebracht, die ze voorloopig niet te boven zou komen) dat in dezen slag de Yperianen niet aan de zijde van Van Artevelde staan, maar in een vrijwel lijdelijke houding diens ondergang aanschouwen bleven. Gent was dus verdeemoedigd en zeker; Vlaanderens graaf, Lodewijk van Male, kon zich de eer der overwinning toeschrijven. Maar grooter aandeel hieraan had nog de koning van Frankrijk, die krachtadige hulp verleend had, waardoor de afloop een zoo beslissende geworden was. In alle opzichten kwam dit dus Frankrijks autoriteit ten goede en, dit was juist een reden voor den aartsvijand van dit land om in te grijpen en de voor Frankrijk oproerige elementen te helpen en te ondersteunen. Nog altijd bestond de antagonie Engeland—Frankrijk, nog altijd waren de quaesties, bij den aanvang van den 100-jarigen oorlog opgeworpen, niet beslist. Het kostte ook ditmaal Engeland zeer weinig moeite een aanleiding te vinden. Was niet het heerschende schisma een prachtig voorwendsel om de Franschen, die toch Paus Clemens van Avignon erkenden, te gaan bestrijden? Met allen ernst werd die leuze vooropgesteld en daarom werd, om meer relief aan de zaak te geven, een bisschop tot hoofd van het landingsleger benoemd. De scharen, die den 23en April 1383 te Calais landden, werden aangevoerd door Henry Spencer, bisschop van Norfolk, en met groot succes rukten ze voort, achtereenvolgens Grevelingen en Cassel nemend. Maar nu was Yperen juist de stad, die zijn landsheer trouw bleef, en daarom sloegen 8 Juni 1383 de En-

gelschen, ondersteund door de Gentsche troepen, het beleg voor de stad. De Gentenaren waren — we zagen het boven — zwaar geslagen; op eigen initiatief hadden ze zeker niet meer kunnen beginnen, maar gerugsteund door zulk een krachtigen helper, bestond er nog altijd kans dat het geluk weer keeren ging. François Ackerman was de man, die de vroegere taak van Philips van Artevelde op zich nam en de Gentenaren aanvoerde. Yperen was vrij goed verdedigd door schansen en wallen, maar toch was er één hulpmiddel, dat beter dienst deed dan hooge muren en dijken. Om de stad heen lag een wijde kring van doornhagen, die men tuinen noemde en deze waren zoo sterk gevlochten, dat men nauwelijks met bijlen daar doorheen kon breken. En aan deze tuinen dankten de inwoners het dat ze gedurende twee maanden alle aanvallen krachtig konden weerstaan.

Het doet ons eenigszins komisch aan, als we van groote bestormingen hooren spreken als die van den óen Augustus, waarbij wel 6 man het leven lieten, maar toch, de kracht van een geoefend leger was niet te onderschatten voor een schaar van belegerden, die hoofdzakelijk uit gewone burgers bestond. Want wel bracht eerst het naderende leger der Franschen de ontzetting van de stad, maar toch had deze zeker niet zo lang kunnen volhouden zonder die prachtige natuurlijke verdedigingsmiddelen. En de inwoners begrepen dit zelf ook heel goed. De Yperenaren, vurig dankbaar voor hun verlossing, meenden niet beter deze erkentelijkheid te kunnen uitdrukken, dan door jaarlijks een ommeegang in deze tuinen te houden ter eere van God en de Heilige Maagd. Den 8en Augustus zou deze plechtigheid steeds plaats vinden; later vond men goed haar op den eersten Zondag van die maand te vieren. En deze blijdschap deelde zich ook mede aan de kringen van de armen, de kreupelen, de blinden, de dooven. Deze hebben broederlijk vereend in de kerk der Minderbroeders een beeld van de Heilige Maagd doen oprichten, dat haar zittende in een tuin voorstelt. Naar dezen tuin is de beschermster van Yperen sedert dien tijd altijd genoemd „Onze Lieve Vrouwe van den Tuin”, en de gedenkdag van het ontzet „de Tuindag”. De graaf bleef zijn geheele leven denken aan de stad, die den aanval op zijn macht zoo krachtig weerstaan had. Een tijdgenoot zegt hiervan: „Nu aleeer mijnheere staerf zo was hij zeer voldaan over der steide van Ypre”.

Ter gelegenheid van den 300-jarigen gedenkdag van het ontzet is het „Liedeken van den Tuindag” gemaakt: „Yper, o Yper, hoe toont ghij U verheugd” dat nog altijd door den beiaard in den Halletoren wordt gespeeld, als op den eersten Zondag van Augustus de ommeegang ter eere van O. L. V. van Tuyne door Yperen's straten trekt.

S. VAN PRAAG.

EEN MERKWAARDIGE LANDSTREEK TUSSCHEN YPEREN EN CALAIS.

TOT nog toe is het Duitsche leger er, ondanks hevige aanvallen, niet in geslaagd, om door de noordelijke liniën der Fransch-Engelsch-Belgische legers heen te breken en een aanvang te maken met den opmars naar het klaarblijkelijk zoo heftig begeerde Calais. Gelukt het echter den Duitschers, het noordelijkste hoekje van Frankrijk binnen te trekken, dan betreden zij een streek, in het bijzonder voor Nederlanders in hooge mate belangwekkend, omdat dit het gedeelte van de Fransche republiek is, waar de bevolking, zij 't over niet meer zoo groote uitgestrektheid als vroeger, het Nederlandsch tot moedertaal heeft. Er is dus, in deze dagen vooral, alle aanleiding, om van dit vergeten stukje van het Nederlandsche taalgebied iets te vertellen.

Zooals ik reeds opmerkte was het Nederlandsche taalgebied in de noordwestelijke kuststrook, die thans tot Frankrijk behoort, vroeger veel uitgebreider. Hier dus verlies, terwijl de taalgrens in België — men vindt ze door een in hoofdrichting rechte lijn te trekken van Eysden naar Meenen (Menin), waar de Leie België binnenstroomt — reeds eeuwenlang geen wijzigingen van beteekenis onderging, en alleen gebied verloren werd in Brussel en onder de hoogere standen, die, vooral sedert de heerschappij van het Bourgondische huis, het voorbeeld van adel en regeeringskringen begonnen te volgen, fransch sprekend werden, zoodoende langzamerhand de volkstaal terugdringende tot den tweeden rang, iets waarvoor wij in het Noorden door het gelukkig verloop van den volksstrijd tegen Spanje en de daarmee samenhangende snelle opkomst van een gezeten burgerij, die de teugels van het bewind in handen nam, vrijwel gespaard zijn gebleven.

Eerst enkele woorden over het verloren taalgebied. Uit oude archieven van kloosters, dorpen en steden blijkt, dat de Dietsche taal werd gesproken tot onder de muren van Boulogne (sur Mer), toen ook Boonen geheeten, en dat nog heel wat zuidelijker dan de denkbeeldige lijn, getrokken van Merville tot Boulogne, die in dit verband wel eens genoemd is. Een bevestiging hiervan geeft een vluchtige blik op de kaart dezer streken met zijn namen van dorpen als Floringhem, Matringhem, en zoovele andere, waaronder echter ook, die op het eerste gezicht Fransch lijken, maar niets anders zijn, dan een verhaspeling van goed-Nederduitsche woorden; zoo heette het zeeplaatsje Wissant, tusschen Boulogne en Calais, eertijds een haven van beteekenis: Witsand; zoo kost het weinig moeite in het iets noordelijker gelegen Sangatte Sandgat te herkennen. Calais (of Kales) heette vroeger ook Rembrechtsgat, een naam die echter geheel in vergetelheid is geraakt.

Na de tiende eeuw is langzamerhand het Nederduitsch verdrongen, het eerst uit het oude graafschap Boulogne, vooral sinds dat na den dood van Karel de Stoute bij het rijk der Fransche koningen werd gevoegd. In het noordelijk deel van het graafschap Artesië (Artois), dat sinds 1384 met Vlaanderen onder één heerscher kwam, en dat, sinds het tot de Nederlanden behoorde, niet ge-

ringen invloed onderging van het toenmaals machtigste der Nederlandsche gewesten — een invloed, die tot voor kort duidelijk bleek in de oude hoofdstad Atrecht (Arras) met zijn echt Vlaamschen, eenige weken geleden in puin geschoten belfrood — voornamelijk eenig in het voogdijschap van St. Omaars (St. Omer), kon onze taal zich in het langer handhaven, maar het feit, dat een belangrijk deel van het graafschap van ouds fransch sprekend was geweest, gevoegd bij de voorliefde der Bourgondische hertogen voor het Fransch, was een ongunstige factor voor haar levensvatbaarheid in dit land, en haar reeds tanende beteekenis ontvangt den genadeslag, als in 1659 bij de vrede van de Pyrenëen Artesië bij Frankrijk wordt gevoegd, bij het schitterende Frankrijk van den Roi Soleil, die zeide dat de Staat in hem verpersoonlijkt en wiens taal de Fransche was.

Maar waar onze taal tot op dezen dag standhield met een verrassende taaiheid, dat is in het noordwestelijk gedeelte van het Fransche département du Nord. Dit département du Nord is een samenvoeging van aan de Zuidelijke (Spaansche) Nederlanden ontnomen landstroken, waarover bij den vrede van Nijmegen (1678) Frankrijk voor goed de heerschappij kreeg, n.l. de zuidelijke helft van Henegouwen met de oude hoofdstad Maubeuge, het Kamerrijsche, het geheel Fransch sprekende gedeelte van Vlaanderen (Rijsel, Donay en Doornik met omgeving) dat toentertijd Fransch-Vlaanderen of „la Flandre Wallone ou Gallicane” heette, en een gedeelte van het Vlaamsch-sprekende Vlaanderen, waarvan reeds sinds 1659 Grevelingen en sinds 1662 Duinkerken onder Fransche heerschappij was gekomen.

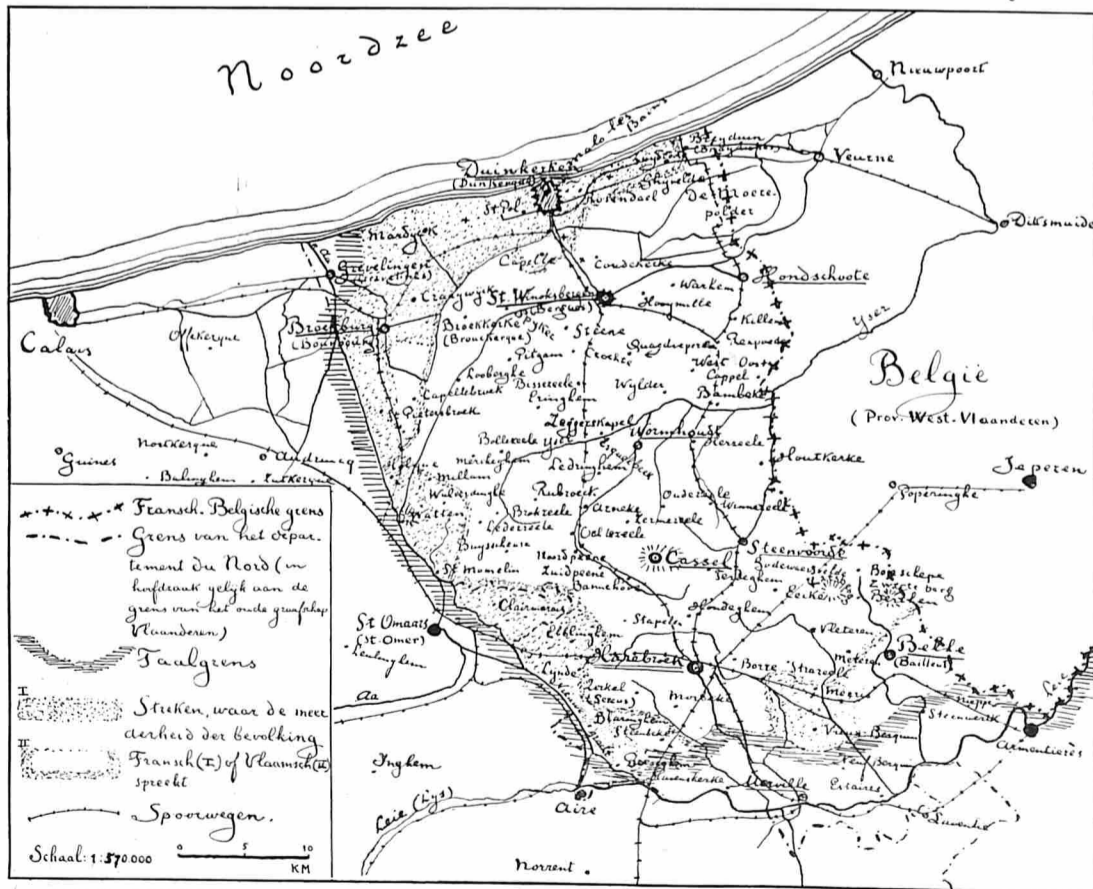
Voor die laatstgenoemde streek, „Fransch-Vlaanderen” dus in engeren zin, door de Franschen wel la Flandre maritime of flamingante geheeten, tegenwoordig vormende de arrondissementen Duinkerken en Hazebroek van het département du Nord, vraag ik hier uw belangstelling. *)

Ge zult mij wel willen toegeven, lezeressen en lezers, die u door dezen rijstebrij-berg van geschiedenis en aardrijkskunde hebt heengegeten, en zoo vriendelijk zijt, hoewel nog aomechtig ter neer gezeten, mij verder te volgen, dat ik dit bij ons al te onbekende stukje Fransch grondgebied terecht merkwaardig noemde. Merkwaardig, omdat geen streek in 't buitenland ons nader staat, dan deze, Vlaamsch-België misschien uitgezonderd. Merkwaardig, omdat wij met hare bewoners zoo heel veel gemeen hebben. De taal in de eerste plaats en dat is al heel veel: de taal isniet alleen het instrument der gedachte, zij is de gedachte zelve, het hoogste kenmerk van eigen aard en volkskarakter. Maar behalve dat hoogste kenmerk hebben wij méer gemeen; ongetwijfeld b.v. komt de aard der Fransch-Vlamingen over het algemeen meer met die van het grootste deel der Hollanders overeen dan met die van de meerderheid der Belgische-Vlamingen.

Op de taal van onze Fransche taalgenooten en over de taaltoestanden, die bij deze slachtoffers der geschiedenis heerschen, kom ik straks nog wel even terug; thans een enkel woord ter verklaring van het feit, waarom ze ons ook in andere opzichten zoo na staan.

Terwijl de Belgische Vlamingen grootendeels de Franken tot voorouders hebben — helaas, al weer een rijstebrij-berg, hoor ik daar zuchten (schrikkelijk, dat denkbeeld, dat ik nog maanden na de verschijning van dit nummer portfeuillelezers doe zuchten!) maar stel u gerust, het is ditmaal slechts een heuveltje — stammen de bewoners van de Vlaamsche kuststrook en voornamelijk die van den ouden Westhoek van het graafschap Vlaanderen, thans de Fransche Vlamingen, af van Franken, Friezen en Saksen, juist als het meerendeel van Noord-Nederland's bevolking. Het is u zeker wel bekend, dat de Friezen zich langs de geheele Noordzeekust, van Denemarken tot Calais, hebben gevestigd: de later uit het zuidoosten binnengevallen Franken hebben bijna geheel het tegenwoordige Vlaamsch-België en het zuiden van ons land bezet, doch hun invloed in 't Noorden en Zuidwesten is minder groot geweest en vandaar dat er aan de Vlaam-

*) Het oorspronkelijk Fransch-sprekende gedeelte van Vlaanderen tusschen Leie en Scarpe (Rijsel en omgeving), het oude land der Menapiërs, verdient tegenwoordig uit taal-oogpunt ook wel een nadere beschouwing, omdat daar een 135.000 Vlamingen gevestigd zijn, maar deze zijn in de laatste eeuw daar van België uit gekomen en verfranschen veelal. Ik moet mij beperken en bepaal mij dus tot dat Fransche Vlaanderen, waar de bevolking van ouder tot ouder Vlaamsch-sprekend is.

EEN MERKWAARDIGE LANDSTREEK TUSSCHEN YPEREN EN CALAIS. KAARTJE VAN VLAAMSCH-SPREKEND FRANKRIJK (DE ARRONDISSEMENTEN DUINKERKEN EN HAZEBROEK VAN HET DÉPARTEMENT DU NORD).

EEN MERKWAARDIGE LANDSTREEK TUSSEN
YPEREN EN CALAIS.

DE OUDE VUURTOREN „DE LEUGHENAER" TE DUINKERKEN.

sche zeekust en vooral ook in Fransch-Vlaanderen nog veel van den Frieschen invloed merkbaar is; in de taal 1) in de eerste plaats, maar daarin niet alleen. Zooals ge, vooral op het platteland, daar de menschen ziet gaan en praten, doen ze herhaaldelijk denken aan Noord-Hollanders boven het IJ, waarin immers ook zooveel Friesch bloed zit. Dat vele Saksen — bij ons vooral in het oosten van het land — zich aan de Gallische kusten hebben gevestigd, tot aan de monden van de Loire, is een feit; hun invloed schijnt het sterkst te zijn geweest in het thans voor ons verloren taalgebied, wat nog blijkt uit de talrijke plaatsnamen aldaar met den uitgang hem (= heim). In Fransch-Vlaanderen ontbreken deze niet, doch zijn daarnaast verscheidene met den Frankischen uitgang zeele (= zaal, heerenverblijf).

Dit alles verklaart ook — tenminste gedeeltelijk — dat de verstandhouding tusschen de Fransche en Belgische Vlamingen, wier Frankisch bloed bovendien niet van Spaansche en Waalsche smetten vrij is, niet zoo innig is, als men oppervlakkig wel zou denken; de eersten zijn nuchterder en kalmer dan de laatsten — juist als wij. Er zijn echter meerdere verklaringen voor deze minder goede verstandhouding, waarin trouwens de laatste jaren veel verbetering is gekomen; zoo worden de vele Belgen, de z.g.n. „Franschmans", die, door de economische toestanden in hun vaderland daartoe gedrongen, tegen zeer laag loon over de grenzen werk zoeken, met min vriendelijke oogen aangezien, maar hierover kan ik hier niet verder uitweiden 2)

De Fransch-Vlamingen kunnen beschouwd worden als afstammelingen van de aan de Vlaamsche kusten wonende kloeke vrijheidslievende mannen, die onverpoosd voor de rechten van het volk opkwamen. Conscience heeft hunne daden verheerlijkt en noemde ze — verkeerde-

1) Johan Winkler heeft herhaaldelijk gewezen op de Friesche elementen in de taal der Fransch-Vlamingen.

2) Voor nadere bijzonderheden hierover verwijs ik naar het belangwekkende artikel van Mr. W. J. L. van Es, in de drie eerste nummers van den 13en jaargang van „Neerlandia". Aan Mr. van Es, een der weinigen Nederlanders, die zich het lot van ons taalgebied in Frankrijk hebben aangetrokken, dankt dit artikel meerdere gegevens. Voor de bereidwilligheid, waarmee hij mij verschillende inlichtingen gaf, mijn vriendelijken dank.

lijk — de „kerels van Vlaanderen", waarmee in de late middeleeuwen de Vlaamsche boeren bedoeld werden. En in den romantischen tijd der Vlaamsche beweging, toen in een heftig streven naar eigen Vlaamsch leven aansluiting gezocht werd met het grootsche verleden van Vlaanderen, was 't vooral ook Albrecht Rodenbach, die wees op de daden der „kerels", om tot navolging te prikkelen; het wachtwoord van de „Blauwvoeten" uit Conscience's roman: „Vliegt de Blauwvoet? — Storm op zee!" werd in die dagen onder de studenten in het klein-seminarie te Roeselare het wachtwoord der Vlaamschgezindheid.

De afstammelingen der „kerels" schijnen hun oude fierheid niet geheel te verloochenen. Bij mijn helaas al te vluchtig bezoek aan Fransch-Vlaanderen kreeg ik den indruk, dat men zich hier minder als in België schaamt de eigen taal te spreken, die hier toch nog meer dan bij onze zuidelijke burens van overheidswege als een minderwaardig „patois" wordt behandeld.

Eigenaardig ook is de wijze, waarop men den bekenden afgevaardigde van Hazebroek, Lemire, den democratisch-republikeinschen priester, trouw blijft. Het schijnt mij niet goed-katholiek toe, een priester, die handelt tegen den uitdrukkelijken wil van zijn geestelijke overheid in, te blijven steunen, maar is er niet iets echt Friesch in die aanhankelijkheid der bevolking, in die trouw, die zich door niemand de les laat lezen, die hem, wien het eenmaal vertrouwen heeft geschonken, blijft steunen? Hier verloochent de afstamming der Fransche Vlamingen zich niet!

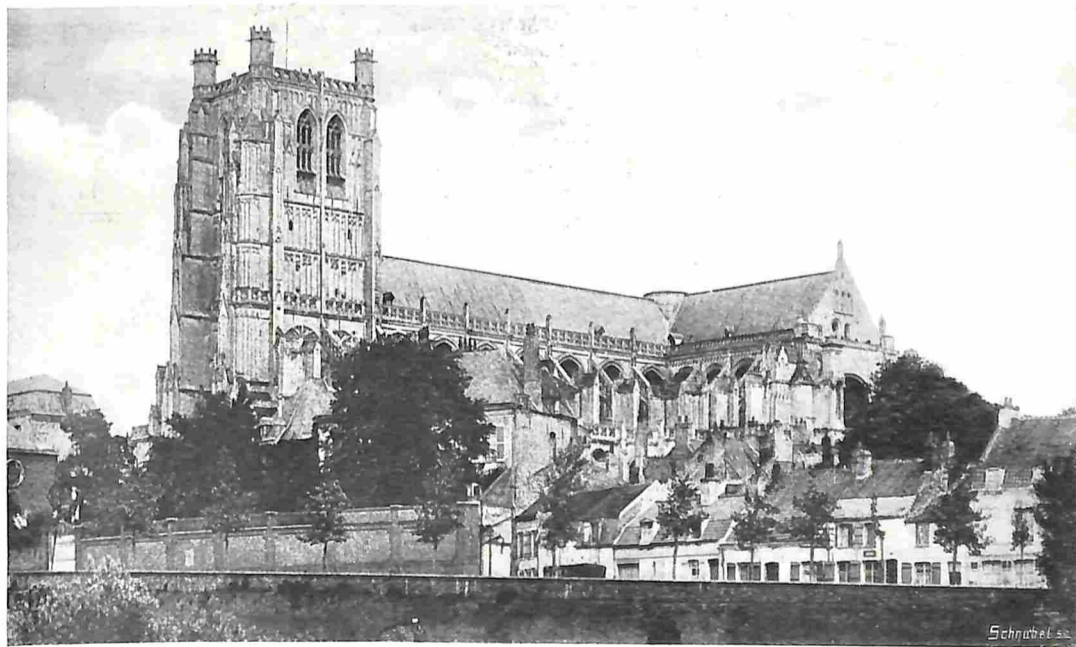
Met zekerheid durf ik niet zeggen, hoe thans de verhouding is der bevolking tot het groote Fransche vaderland, waartoe zij nu 3½ eeuw behooren. Bekend is, dat die tijdens den Fransch-Duitschen oorlog van 1870—1871 niet innig was, en dat er onder gemobiliseerden uit de arrondissementen Duinkerken en Hazebroek muiterij is ontstaan en veel gevallen van desertie voorkwamen. Zij gevoelden, te moeten strijden voor een zaak, die de hunne niet was. En „een simpele Vlaamsche boer", schreef uit Fransch-Vlaanderen aan het Gentsche weekblad „Het Volksbelang" (in het nummer van 7 Jan. 1871): „Het ontbreekt hier niet aan mannen, die uit den grond van hun herte wenschen, dat de Vlaamsche Westhoek van Frankrijk zou afgescheurd worden..." Dergelijke gevoelens zullen thans minder tot uiting komen, nu Frankrijk de aangevallene is, en de Duitschers voor sommigen — niet voor ons natuurlijk, want wij zijn neutraal — thans een minder sympathieke oorlogsvoerende partij zijn, als in de dagen, toen de Duitsche eenheid tot stand kwam.

* * *

Niet alleen de taal en het volk, ook het landschap in Fransch-Vlaanderen heeft zeer veel overeenkomst met het onze.

Als ge bij Ghyvelde de Fransche grens overschrijdt — als ik deed in dien snikheeten zomer van 1911 — is 't al dadelijk echt Hollandsch, wat ge ziet: rechts de witte duinen, daarbij een dorpje, Zuidcoote, hier gebouwd, toen den laatsten dag van het jaar 1777 het oude aan zee liggende stadje Soutcota door een geweldigen storm te gronde ging; het eenige overblijfsel, een eenzame toren, trotseert er nog het geweld der stormen. En ge denkt aan den Plompen toren bij het gehucht Westerschouwen, eertijds een stad, waar de Rijnsche wijn in zeven-en-twintig taveernen geschonken werd... Aan uw linkerhand groene weiden, ook bouwland; verder naar 't zuiden de Moeren, eertijds een uitgestrekte waterplas, die onder leiding van den Antwerpenaar Cobergher in 1622 door windmolens werd leeggepompt, thans vruchtbaar akkerland, meer dan 3000 H.A. groot. Herinnert iets meer aan Holland, dan een polder? En windmolens, ook die zijn in deze streken geen zeldzaamheid, al wordt hun aantal minder — als bij ons.

't Spreekt hier nog alles Vlaamsch, al zijn de Vlaamsche opschriften niet meer te vinden, of in Franschen lijst gezet (herbergnamen als „Au Landzicht", „au Kruysweg" b.v.). Verder naar

EEN MERKWAARDIGE LANDSTREEK TUSSEN YPEREN EN CALAIS.
DE NOTRE-DAME TE ST. OMAARS (ST. OMER).

't Westen nemen de Fransch-sprekers toe in aantal; zij worden overheerschend, als men de aardige tuinstad Rosendael nadert, een voorstad van Duinkerken die met zijn badplaats Malo-les-Bains (waar een mooi strand is, overigens zoo iets als Katwijk, echter met café's van grooter schittering) één geheel vormt. Onmiddellijk voorbij Rosendael vestinggrachten, hooge groene wallen: Duinkerken, het oude zeerooversnest.

Duinkerken — vergeet men niet wel eens al te veel, dat die stad niet verder van Amsterdam ligt, dan Maastricht? — was oorspronkelijk een zuiver-Vlaamsche stad, die tot 1646 tot de Zuidelijke (Spaansche) Nederlanden behoorde, in dat jaar belegerd werd door de Franschen onder den prins van Condé, doch in 1652 door de Spanjaarden heroverd, die ze in 1658 weer aan Frankrijk moesten afstaan. Bij den vrede, het daaropvolgende jaar gesloten, werd de stad aan de Engelschen afgestaan, doch reeds in 1662 kocht Lodewijk XIV haar voor 5 miljoen Livres van Karel II terug. Sinds dien tijd is Duinkerken Fransch gebleven, al wisten de Engelschen bij den vrede van Utrecht te bedingen, dat de

zeer sterke vestingwerken werden gesloopt en de haven door een dam werd afgesloten, welke dam nochtans in 1720, dank zij een hevigen storm, doorbrak. In 1783 werden de vestingwerken weer aangelegd en sinds dat jaar is Duinkerken een vesting gebleven, nu wel niet meer geheel op de hoogte van den tijd — is dat thans nog wel één vesting? — maar die door inundatiën gedeeltelijk gedekt kan worden, in deze heerlijke dagen van beschaving ook gedekt is. Als ik nu nog vertel, dat in de duinen ten oosten en westen der stad afzonderlijke forten liggen (fort des Dunes en fort Mardyck) en u de forten Castelnau en Français noem, op de versterkte linie tusschen Duinkerken en het ± 10 K. M. zuidelijker St. Winocksbergen (Bergues) gelegen, heb ik al mijn wijsheid op dit helaas niet onbetekenende punt gelucht.

Als ge denkt, dat men Duinkerken zijn eerbiedwaardigen ouderdom kan aanzien — de stad is ontstaan in de 10^e eeuw, dan vergist ge u deernlijk. Het heeft te veel gesnor van buyen over zijn hoofd zien gaan; de vele belegeringen hebben wel gezorgd, dat het oude te gronde ging. Slechts de massieve 58 M. hooge toren van St. Eloi, gebouwd in 1440 en gelijkend op die van de Rotterdamsche St. Laurenskerk, heeft de tijden getart met zijn prachtig klokkenspel, dat uit niet minder dan 49 klokken bestaat. Sinds 1783 staat de toren afgescheiden van de kerk; men achtte toen den aanleg van een straat noodig, rechtstreeks leidende van het hart der stad naar de haven, en leidde die straat — krasse maatregel! — langs den toren door het schip der kerk! Behalve de toren en zijn afgescheiden (doch niettemin katholieke) kerk, is er nog een oud monument, de oude vuurtoren van 1406, welks naam echter merkwaardiger is dan zijn uiterlijk. De „Leughenaer" heet hij, nog altijd, omdat van zijn top de beruchte Duinkerksche kapers valsche seinen gaven, om koopvaardij-schepen op hunne zandbankrijke kust te lokken. De Hollanders vooral zijn daarvan slachtoffers geweest en 't is een eigenaardige gewaarwording voor ons, op de place Jean Bart het groothoofdige standbeeld te aanschouwen van den Vlaamschen geus, die, eigenlijk meer door toevallige omstandigheden, het zijn taal- en stamgenooten zoo lastig maakte. De machtige Republiek der Zeven Provinciën had ontzag voor de mannen, die onder het zingen van hun kaperslied

Al die willen te kap'ren varen
Moeten mannen met baerden zijn.
Jan, Pier, Tjores en Corneel,
Die hebben baerden, zij varen mee.

onverschrokken den vijand te lijf gingen, en in de tweede helft der 17de eeuw Duinkerken's naam gevreesd maakten tot op verre zeeën. En het is begrijpelijk, dat hun aanvoerder, Jan Bart, nog altijd in de herinnering van de bewoners van het zeerooversnest voortleeft als de held van Duinkerken. *)

De Duinkerkers zijn altijd echte zeerotten geweest en met de

vaart op IJsland hielden — en houden — zij zich druk bezig. Vele Duinkerksche liedjes in onze taal hebben daaraan hun ontstaan te danken; ik noem u slechts dat met zijn mooie weemoedige melodie, sprekend van het verlangen der meisjes naar hun in 't verre Noorden den kost verdienen gelieven:

Wel Island, gij 'n bedroefde kust,
Gij doet er menig herte lijden;
Gij maect de meisjes g'heel ongrust
In de bedroefde zomertijden.
Omdat zij hun lief plaissant
Vijf groote maenden moeten derven.
Ze zijn gevaren naer Island;
De meisjes zijn al om te sterven.

In de volgende coupletten wordt gewag gemaakt van de meisjes „met hulder hoofd nedergebogen en hulder hartje zwaer gelaen", die daar „zucht op zucht" geven „in de lange zomersche dagen". De slotregels luiden eenigszins ondeugend:

Daer gaen veel meisjes proper en kuys.
Hoe gaet dat? Den duyvel moet weten.

Maar ik ben afgedwaald en zou over de stad Duinkerken spreken. Veel is er eigenlijk niet meer van te vertellen: een aangenamen indruk maakt ze niet, met haar vrij eentonige straten en nietszeggende gebouwen. Wel mooi, uit- en inwendig, is het nieuwe stadhuis, op 't einde der vorige eeuw gebouwd naar de plannen van Cordonnier (die zich ook bij ons door zijn ontwerp van het zoogenaamde Vredespaleis bekend maakte) maar het doet met zijn trotsche toren wat vreemd als „hôtel de ville" van een Fransche stad; wat in Vlaanderen een schoone belichaming van stedetrots was, is in Frankrijk met zijn geringe gemeentelijke autonomie zinledig.

Slechts de naam van een enkele straat, de „rue du Minck", heeft nog een Vlaamschen klank; verder zijn veel familienamen aan de huizen en winkels Vlaamsch. Maar de stad is grotendeels verfranscht; reeds 60 jaar geleden was een onder de kantwerksters van Belle (Bailleul) zeer verspreid lied:

Te Duynkerk' gaet het al verkeerd,
De meisjes zijn in 't fransch
geleerd, enz.

Toch ontmoet men er nog vrijwat Vlaamsch-sprekenden; dat zijn echter meest Belgen, die hier en in den omtrek in grooten getale hun brood verdienen. Van de geboren Duinkerkenaars spreken nog slechts visschers en de allerlaagste stand de oude taal en 't is me dan soms een vreemd mengelmoes! Zoo kunt ge, als ge iemand in 't Nederlandsch naar den weg vraagt, ten antwoord ontvangen: „Allez al gunder et alors over de brugge". 't Meest trof mij het antwoord, dat de eigenaresse van een schipperskroegje ons gaf, op de vraag, of zij Vlaamsch sprak: „'t Moet wel, meneere, voor de matrozen".

Maar ik * kan niet zoo door-
gaan, al mocht Duinkerken wel op
een ietsje meer plaatsruimte recht doen gelden. te meer, daar het in verband met de „krijgsbedrijven" (net woord voor iets héél gemeens) dezer dagen een belangrijke plaats is. Daarom slechts met enkele woorden gesproken over het meer westelijk, dicht bij den mond van het riviertje de Aa gelegen Grevelingen (Gravelines), bij welk stadje Egmond in 1558 de Franschen versloeg. Te vergeefs zijn door Alva zoo slecht beloonde moeite: juist een eeuw later kwam Grevelingen aan Frankrijk, dat het sinds dien behouden heeft. Ik ken het stadje niet uit eigen aanschouwing, wat ik slechts matig betreur, daar het weinig bezienswaardigs schijnt te bieden. Onze taal is er geheel en al uit gebannen. Achter de duinen als bij ons en in Vlaanderen: op het water veroverd land, dat hier door de Fransch-sprekenden wel „le pays des wateringues" wordt genoemd, een vruchtbare streek van

*) Wel eigenaardig, dat in een liedje op den heldendood van Jan Pieter Bart (neef van den beroemden zeeheld) in 1759, Bart „ons Nederlandsche leeuw" wordt genoemd. Men staaarde zich daar toen ter tijd, ondanks het onderlinge vechten, klaarblijkelijk niet zoo blind op staatkundige grenzen, als men ten onzent tegenwoordig nog maar al te veel doet.

EEN MERKWAARDIGE LANDSTREEK TUSSCHEN
YPEREN EN CALAIS.
DE CASSELSCH POORT TE ST. WINOCKSBERGEN (BERGUES,
MET KIJKJE IN DE ZUIDSTRAAT.

groene weiden en bouwland. Van den grooten Moerepolder sprak ik reeds; ten zuiden van Grevelingen wijzen meerdere plaatsnamen er op, dat we ook hier nog in 't land der polders zijn: Broekkerk (Brouckerque maakten de Franschen er van), Cappellebroek, St. Pietersbroek en dan 't stadje Broekburg, in 't Fransch tot Bourbourg verhaspeld. Bij „broek” denke men natuurlijk aan 't „moerassig land”, dat hier vroeger gevonden werd, geenszins aan verdwenen magazijnen van Peek en Cloppenburg of hoe de Fransche collega's van deze beroemde firma heeten mogen; dergelijke magazijnen hebben trouwens de eigenaardigheid niet te verdwijnen, maar slechts te verrijzen.

In 't stille stedeke Broekburg is 't Vlaamsch grootendeels verdrongen, al heeft het plaatsje zijn Vlaamsch uiterlijk bewaard; aardige slootachtige grachtjes vindt men er, en... een „brug der zuchten” (pont des soupirs), van welken naam ik tot mijn spijt geen verklaring kan geven.

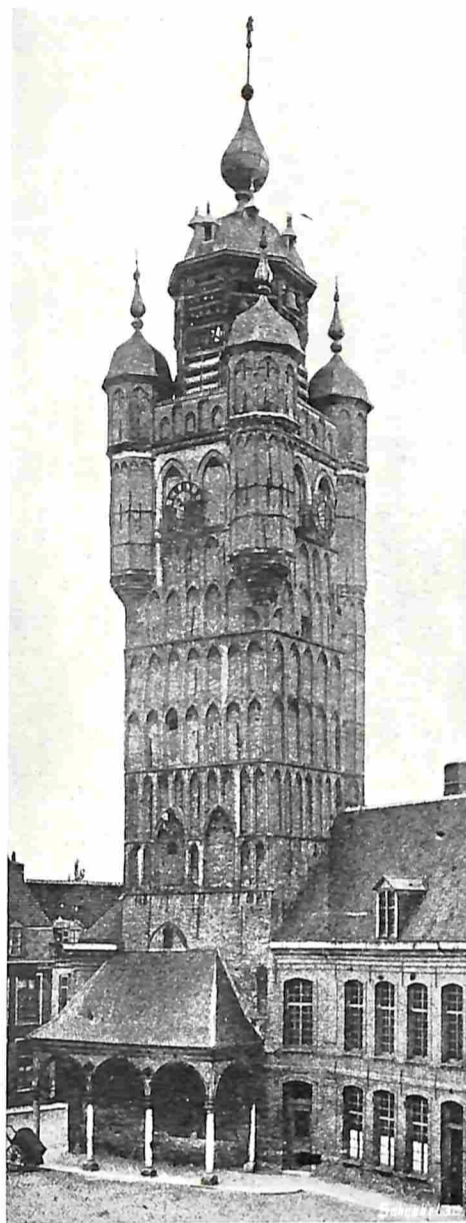
Ten zuiden van den Moerepolder, dicht bij de Belgische kust, ligt Hondshoote, een gevallen groothed, dat in zijn bloeitijd een 20.000 inwoners telde, thans nog niet het vijfde deel daarvan. Het stadje heeft een veelbewogen leven geleid en kan zich beroemen op een stadhuis uit de 17de eeuw in Spaanschen renaissance-stijl en een mooien toren uit 1513, de „witte torre”, zooals de bewoners zeggen, die hier àl Vlaamsch spreken. Hondshoote was in de 16e eeuw een brandpunt der hervorming en meer dan één Hondshoote is voor zijn geloofsovertuiging den marteldood gestorven. Naar beweerd wordt, is bij Hondshoote voor 't eerst in de Nederlanden in 't openbaar de „kettische” leer gepredikt en heeft de beeldenstorm er een aanvang genomen. Thans weet men te Hondshoote niet meer wat Protestanten zijn.... In 1560 was de stad bekend als „veel volks van de Schrift hebbende”. En thans? „Wider lezen niet in de boeken” kreeg een colporteur van het Britsch Bijbelgenootschap ten antwoord, toen hij onlangs te Hondshoote Vlaamsche Bijbels te koop aanbood. *) Inderdaad, een volk, dat men zijn taal ontroofd, leest niet meer.

Tusschen Broekburg en Hondshoote ligt, omgeven door welige weiden, het stadje St. Winocksbergen, welke naam de Franschen, die geen meerdere Bergen's kennen als de Belgen en wij, verkortten en verfranschten tot Bergues. Vestingwallen, door Vauban aangelegd, die geweldig lijken, stad van het Vlaamsch sprekende gedeelte van Artesië (Ar-

Als de groote klokke luyd, de klokke luyd,
De Reuze komt uyt,
Keere u e's om, Reuze, Reuze,
Keere u e's om, Reuzekom.

Van dezen toren werden, tenminste tot voor kort, door een torenwachter de uren afgeroepen, alleen in 't Vlaamsch, op deze wijze: „De klok is tien ure”, enz. Bij brand wordt van hier geroepen, waar het vuur woedt. Bij het aanbreken van het

*) A. Hans deelt dit vooral mede in zijn belangwekkend boekje: „Fransch-Vlaanderen en Zeeuwsch-Vlaanderen” Gent, 1913.

EEN MERKWAARDIGE LANDSTREEK TUSSCHEN YPEREN EN CALAIS.
DE BELFROOD TE ST. WINOCKSBERGEN (BERGUES).

nieuwe jaar, te middernacht, zingt de torenwachter in het Fransch en Vlaamsch het nieuwjaarslied, waarvan het Vlaamsch luidt:

Lieve vrienden altegaer
Ik zal u wenschen, ik zal u wenschen,
Lieve menschen altegaer
Ik wensch u een gelukkig en zalig Nieuwjaar.

In deze omgeving verbaasde het ons maar half, dat de politieagent, die voor een der deuren zat van het karakterlooze gebouwencomplex, waaruit de toren oprijst, ons in goed-Vlaamsch inlichtingen verschafte.

St. Winocksbergen is een van de ongelukkige grensstadjes, die het in oorlogstijd zwaar te verantwoorden hebben gehad. De abdijs van den Bretonsche koningszoon Winock, die van de ijdelheden der wereld afstand deed en binnen de kloostermuren zich terugtrok, hier in 668 gesticht, later een rijke abdijs der Benedictijnen, werd tijdens de Fransche revolutie verwoest. Op den Groenberg — een laag heuvel bij de stad — ziet men nog de overblijfselen, een monumentale poort en twee torens, de witte en blauwe „torre”. Verder trekt in de stad nog een enkel mooi oud renaissance-geveltje, dat van het gebouw der gendarmerie, de aandacht.

In St. Winocksbergen wordt, behalve door het garnizoen, nog algemeen, zelfs door de notabelen, een zuiver en vlot Vlaamsch gesproken.

Ten zuiden van het vestingstadje rijst de bodem, hoewel slechts weinig; met het wateringen-land is het echter gedaan. Hier stroomt de bovenloop van het thans alom bekende riviertje de IJser, dat met zijn zijstroompjes aardige kijkjes biedt; aan de Yser ligt het dorp Eskelbeke of Eikelbeek, waarvan de Franschen Esquelbecq hebben gemaakt, in welks nabijheid een groot kasteel verrijst, waarvan in het volgende nummer een afbeelding wordt geplaatst.

Meer zuidelijk rijzen eenige vrijwel geïsoleerde heuvels op uit het bijkans vlakke land, in het westen (bij het voormalige stadje Watten aan de Aa, dat thans een dorpelijk aanzien heeft) de laagste, ongeveer 80 M. hoog, met een ouden zwaren toren, overblijfsel van een voormalig klooster, een wonderschoon uitzicht over de vlakke landen biedend als alleen een dergelijke alleenstaande heuvel vermag.

Dicht bij Watten, over de Aa en buiten ons eigenlijk gebied, de stad St. Omaars (St. Omer), vroeger de zuiver-Vlaamsche hoofdstad van het Vlaamsch sprekende gedeelte van Artesië (Ar-

EEN MERKWAARDIGE LANDSTREEK TUSSCHEN YPEREN EN CALAIS.
DE KAAIPOORT EN KAAISTRAAT TE ST. WINOCKSBERGEN (BERGUES),
OP DEN ACHTERGROND DE TOREN DER ST. MAARTENSKERK.

TIFOE EN AMBON.
AMBONEESCHE VROUWEN MET KIND.

Het kleintje is nog in den tijd van een rijstbuikje, een eigenaardigheid, die het met zijn inlandsche kameraadjes gemeen heeft zoolang het nog klein is. Later komt de slankheid van het lichaam terug.

tois), thans bijkans geheel verfranscht. Al is er wel iets meer te zeggen van deze stad, waarvan mij overigens geen zeer aangename herinnering is bijgebleven, ik wil u hier slechts wijzen op haar prachtige hoofdkerk, de Notre Dame, een der mooiste gothische kerken van Noord-Frankrijk, die onder deskundige leiding gerestaureerd wordt.

Vlaamschgezinden hopen, dat zij de kathedraal zal worden van

TIFOE EN AMBON.
TYPISCHE BADGASTEN, DIE EVEN GRAAG GEKIEKT WORDEN ALS ÒNZE KWAJONGENS.

een te herstellen bisdom St. Omaars, wat voor het Vlaamsche element in Noord-Frankrijk van belang zou zijn: thans vormt het Vlaamsche Frankrijk slechts 1/10 van het bisdom Atrecht, zinkt dus in 't niet; het bisdom St. Omaars zou de départementen Pas de Calais en du Nord omvatten, waarvan een derde Vlaamsch met Vlaamsche priesters.

(Slot volgt).

A. LOOSJES.

Het Bilzenkruid in de Oudheid.

DE hoogst interessante waarnemingen, die Philippi en Mühle korten tijd geleden bij een vergiftiging met wortels van Bilzenkruid te Davos gedaan hebben, vinden haar voorloopers in verschillende historische overleveringen uit de oudste tijden.

Homerus vermeldt reeds den „Nepenthes”, waarmee hij, volgens de onderzoekers van dezen tijd, het Egyptische Bilzenkruid bedoelt, als een „de treurigheid verdrijvende, den geest in vroolijke stemming brengende drank”. Dioscorides beschrijft in zijn „de Materia medica” den waanzin en de lethargie, welke door dit kruid veroorzaakt worden („als groente gekookt en gegeten, verwekt het waanzien in lichten graad”), Höfler verhaalt in zijn „Volksmidizin” van de eigenaardige aanwending van het Bilzenkruid in de oude badhuizen: „De zaadkorrels werden op de ovenplaten der badkamers uitgestrooid, hetgeen tengevolge had, dat de badende personen, die in de badkuipen zaten, ermee in aanraking kwamen en daardoor opgewekt en vroolijk werden.” Hieronymus van Brunswijk maakt gewag van een „dol Tranck”, welks voornaamste bestanddeel bestaat uit het sap van het Bilzenkruid.

Al deze, zij het ook nog zoo fantastische, opgaven stemmen toch met de vergiftigingsverschijnselen, welke in den laatsten tijd te Davos zijn waargenomen, daarin geheel overeen, dat als primaire werking van het genot van Bilzenkruid delirium van een vroolijk karakter wordt opgewekt. De Ouden gebruikten daarom het Bilzenkruid, om er liefdesdranken van te trekken.

L. F. H.

BLIJDE HERFSTWINDEN.

En wèl is herfst in 't veld en wèl slaan zijne vlagen
Als luide vreugden hen die peinzend zaten wakend;
En lachend is hun mond, omdat de blijheid nakend
En trotschlijk komend is als 't feest van paarde' en wagen.

Die frank en rijzig door de grijze weiden jagen,
Wijl hoeven kleppen en de wielen wentlend, krakend,
Naar ùw en mijn hoofd, o mijn vrienden, 't feesttij dragen
Van waarheids troost die roept en staag de leugen lakend

Zijn woorden spreken doet door groot' en vrome winden,
O, hóóg- beminde winden in mijn néédrig land....
En wèl is herfst de breker van den droeven band,
Nu zijne horden tot den strijd gedreven, rinden
Manhaft, spijs wapenen, spijs leugen's felle brand:
O, Herfst is in de lucht, herfst zendt zijn heir van winden!....

KÄTHE MUSSCHE.

TIFOE EN AMBON.

DE Koninklijke Paket-Vaart bezoekt nagenoeg alle deelen van Nederlandsch-O.-Indië. Er zijn ongeveer honderd schepen, die voortdurend de Indische Zeeën doorkruisen, om de plezierreizigers of ambtenaren naar hunne bestemming te voeren. Het is een groot en machtig lichaam en mag zich dan ook zeker wel om die grootheid en om die macht van tijd tot tijd zonder gevaar den minder flatteusen bijnaam van „Kom Pas Morgen” doen aanleunen. Maar in Indië mopperen de menschen ook zoo gauw, want de Post betitelen ze met den zeurnaam van „Tante Pos” en van den Nederlandsch Indischen Spoorweg heet het dat de vonken van de locomotief de passagiers in de oogen vliegen door de open ramen. Zoo heel erg is dat alles niet in werkelijkheid. Alleen, „Tante Pos” had eene verjongingskuur hoog noodig en ik geloof dat ze die kuur aan het doormaken is. Maar de trein en de bootdienst zijn flink geregeld.

Een der bootlijnen loopt van Makassar over Tifoe naar Ambon en Banda en wie, na verscheidene dagen tusschen lucht en water te hebben doorgebracht, het mooie eilandje Tifoe aandoet, wordt ongewoon verrast door de bloeiende rozen die daar in het wild bloeien en door het lachende landschap. Het eilandje ligt daar als een klein rustig paradijsje, eenzaam en toch vrolijk, zooiets als een oase in een water-sahara. Het aantal Europeanen is angstig klein; een onderwijzer met zijn gezin en een agent van de Paketvaart, overigens vriendelijke bruintjes, die het gemakkelijk hebben en zich dan ook niet hard inspannen. Het heeft iets van een bloementuin, waarin de reizigers bloemen gaan plukken en de Commandant vruchten inneemt om dan weer na eene korte verpoozing de reis voort te zetten. De schoolmeester is een verstandig menschelijk mensch met veel liefde voor zijn volkje en veel gastvrijheid voor u. Hij houdt zich met voorbeeldige energie op de hoogte van de Westersche Wereld, ver van hem, en is een zegen voor het eilandje. Ik heb altijd een bijzondere eerbied voor die menschen welke zoo rustig en zoo trouwhartig hun plicht vervullen en hun geluk en hunne opgewektheid kunnen putten uit hun arbeid en uit zichzelf. Moge deze waardige herder nog lang tusschen zijn volkje en tusschen zijne bloemen in kalme levensvreugde voortleven.

En dan naar Ambon. Het oude Ambon, het land van eertijds, het land van de Compagnie. Geen telegraafkabel verbindt het met de overige eilanden. Een wereld op zich zelf, ligt het daar, ver van de centra der Westersche beschaving, ver van het groote wereldverkeer. Eén maal in de veertien dagen een boot, éénmaal in de veertien dagen reuzenpakketten met brieven en couranten. Banda deelt dit zelfde lot en het is daarom niet te verwonderen, dat de aankomst van een boot als eene gebeurtenis wordt beschouwd. Maar wat mocht gemist worden aan communicatie met de buitenwereld, de prachtige natuur vergoedt veel. Het is wellicht voor den lezer eentonig telkens als ik over Indië schrijf den lofzang op de natuur te vernemen, maar ik mag er toch niet om liegen. Indië is inderdaad prachtig — geheel Indië en Ambon zoogoed als Bali is een der mooiste plekjes. De zee is er van eene zeldzame teederheid en doorzichtigheid, koraalriffen vertoonen zich als bloembouquetten onder den waterspiegel en er zijn gedeelten die men den naam van zeetuinen geeft. Het eiland zelf, als men de schoone baai is ingevaren, is vol afwisseling; kristalheldere watervalletjes, rotspartijen, heuvelen, bergen, beken en landouwen vormen een eindeloos gevarieerd panorama. De hoofdplaats is vrij groot en vol bedrijvigheid. De chineesche buurt wel het meest. Er is eene gezellige sociëteit, een vrij sterk garnizoen en een zeer prettige geest onder de Europeanen. Er wordt getennist, geroeid, gepicknickt, gedanst — ook waarschijnlijk geflirt. Mein Liebchen was willst du noch mehr. Ik schat het aantal Europeërs op ongeveer 600, tenminste, wanneer ik het woord Europeaan niet al te precies wil uitdrukken. Er is een school voor Inlandsche dokters en een krankzinnigengesticht. De stad is aardig aangelegd en vertoont tal van historisch interessante punten. En de bevolking, ja de bevolking is wel heel apart. Vroom doch ondeugend, kerksch doch vrolijk, goedhartig en onstandvastig, groote kinderen, altijd zingend en stoeiend. Ze gelijken een beetje op Japanners, die Amboneezen, in hun uiterlijk, maar zij zijn niet als deze achterdochtig, juist het tegendeel er van. Het Nederlandsch dat zij spreken klinkt beschaafd en er zijn er zeer velen, die de Nederlandsche taal spreken. De muziek zit hun in het bloed en nergens in Indië heb ik zooveel en zoo goed door Inlanders hooren zingen en spelen. Zij zingen met de meisjes liefdevijwsjes en ze zingen tot twee maal toe Zondags psalmen in de kerken. Ze houden van bidden en ze houden van zoenen, of neen, dat is een verkeerd woord want de oosterling zoent niet, hij beruikt, maar ik bedoel: ze houden van dat wat wij allemaal onder het ééne woord zoenen verstaan. Zooals men weet, betreft de regeering zijne beste Inlandsche soldaten uit de Amboneesche bevolking en menig heldenfeit is door hen verricht. Men gevoelt ook, dat dit goede vrienden van ons zijn. Als een Ambonees soldaat wordt, probeert hij bij de maréchaussee te komen en uit te blinken. Hij is ijdel op zijn uiterlijk, draagt een hoog kraag met een wit boordje er onder en doet „schneidig”. Het is een malle

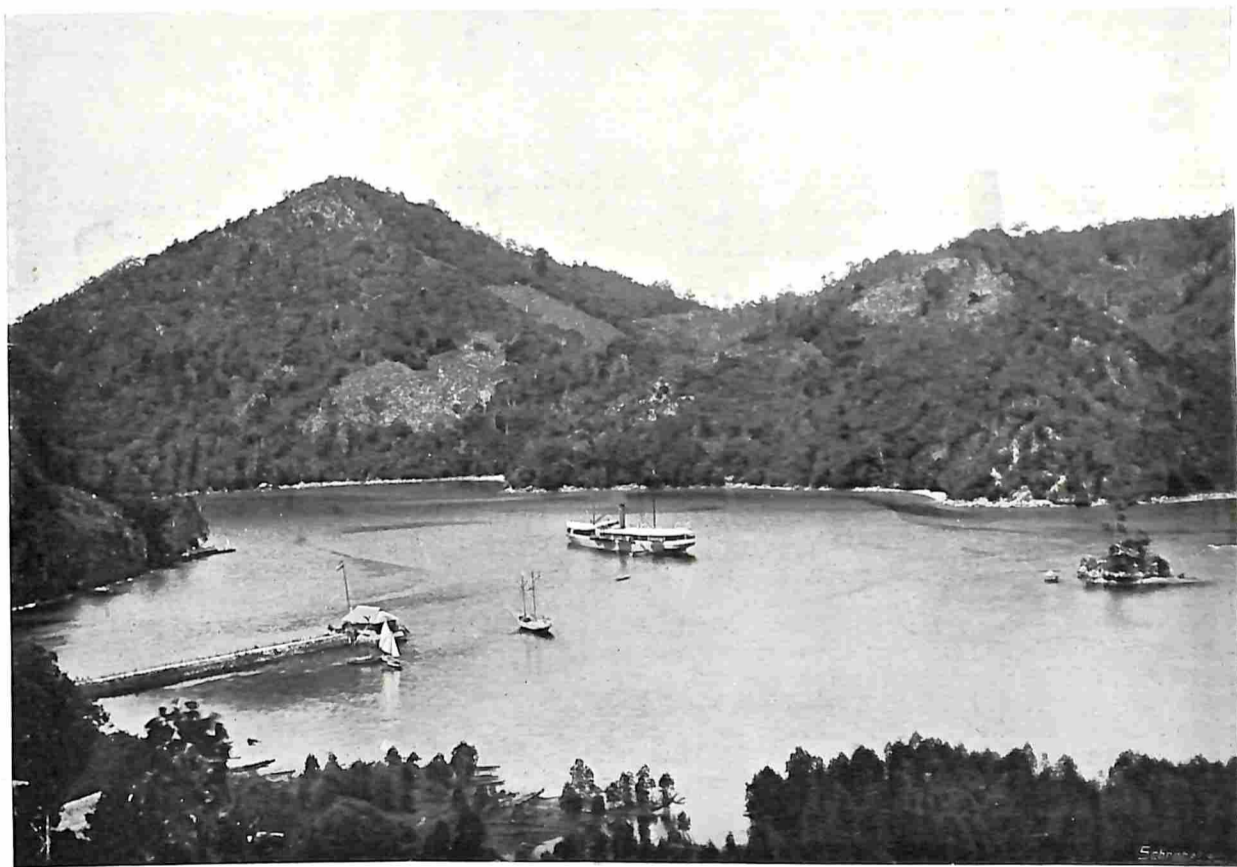
TIFOE EN AMBON.

WATERDRAGENDE VROUW OP AMBON.

Omdat de vrouwen op Ambon, evenals in vele streken van den Archipel, alle vrachten op het hoofd dragen, behouden zij in den regel een zeer recht figuur.

aardige jongen met een goed hart.

Van Ambon gaat de reis naar Banda. De afstand is niet groot, nog geen dag en alweer verrukkelijk schoon is de aankomst. Drie, vier baaien openen zich in het vroege morgenuur voor onze be-

TIFOE EN AMBON.

HET STOOMSCHIP „DE REAAL” VAN DE KON. PAKETVAART STOOMT DE BAAI VAN HET EILAND TIFOE BINNEN.

Foto Haagsch Ill. Bureau.

OP OVERSTROOMD MARKEN.

tooverde blikken. Boven op een rots wenkt het oude fort Hollandia en eindelijk liggen wij vastgemeerd. Heel het eiland loopt uit en van huis tot huis vliegt nu na eenigen tijd het bericht rond, alsof de wereld aan het vergaan is, dat met deze boot de tijding is medegekomen dat b.v. de President van de Landraad is overgeplaatst of eene andere schokkende gebeurtenis. Want op Banda is elk blank zieltje er een, en elke mutatie is eene emotie. Men vindt hier evenals op Ambon namen van families die daar eeuwen en eeuwen hebben gewoond, afstammelingen van de oude perkeniers, die nog met inspanning van alle krachten de notenmuskatperken blijven bearbeiden, hoe slecht deze cultuur ook thans gaat.

Een groote figuur op Banda is de Arabier Badhilla, een schatrijk paarlvisscher.

De heer Badhilla heeft paarlen verkocht aan de koningin van Italië, aan mevrouw Van der Bilt te New-York, aan Adeline Pati en vele andere beroemde vrouwen.

ALBERT VOGEL.

MELSEN'S KRUIS.*(Slot; vervolg van blz. 571).*

De avond daalde. Een grauwe droefheid hing in de lucht, die vlug donkerde. Heel ver tegen den horizont laaide koperig een gloed van brand, hier en daar door smookwolken verduisterd. Ginder was 't aan den gang. Doffe kanonslagen bomden los en rolden voort als echoënd door ondergrondsche spelonkgewelven heen. De aarde dreunde.

Melsen bleef onverschillig voor de verschrikking, die de tragische hemelgloor ginder verkondde. Hij zag maar Belleken met haar klare lachogen, voor haar alleen waren al zijn gedachten.

Nu eens voelde hij zich moederlijk teerhartig, mak en willoos, — een dulder, die den last van een naamloos wee te dragen had. Het kruis, dat hij voor Belleken had gehaald, woog hem als het kruis van eigen leed, het teeken van eigen noodlot, en hij voelde niet de minste macht in zich, om het af te werpen. — Dan weer flikkerde een bruuske woede in hem op. Hij omklemde het kruis met sterke hand, zoodat zijn vingeren kraakten. In de duisternis stak hij het omhoog als een vreeselijk wapen. O, mocht er een van Bellekens moordenaars in zijn bereik vallen! Mocht hij dien wellust genieten! Hij zou er op beuken met het kruis, hij zou ze den kop verpletten. Hij hijgde toen van wraaklust, het bloed suisde in zijn slapen....

Zoo stond hij opeens voor zijn erf. Wie zongen daarbinnen?

Een meerstemmig koor, vroom en plechtig als in de kerk. Wat was dat voor een vuur ginder bij de stallen? Schimmen bewogen er zich druk rondom heen. Soldaten waren het.... Duitschers.... Ze hadden een paar biggetjes geslacht en waren ze nu aan 't braden op het spit.

Waar was Cilia? Waarom had ze die kerels binnengelaten? Melsen bruiste op. Daar had hij ze nu onder de handen, die beulen van zijn kind. Beter kon het niet treffen. Hij wilde het kruis zwaaien tot den aanval en er mee op de indringers losspringen, toen hij met krachtigen greep door twee soldaten werd gevat.

— Was machst du hier, du lump? snauwden zij hem toe.

Melsen, in zijn aanloop belemmerd, wilde zich los rukken, maar dat ging niet. Andere soldaten kwamen toegelopen en sleepten hem met geweld naar binnen in de keuken voor den Feldweibel. Het gezang hield hier plotseling op en nu begon een verwarde Vlaamsch-Duitsche uitlegging, waaruit ten slotte toch duidelijk werd wie Melsen was, waar hij vandaan kwam.

— Und was willst du mit dem Kreuz?

— Op het graf van mijn dochterken zetten....

— Hast du dein Kind verloren?

— Ja, mijn kind is dood, dood geschoten door uw mannen! wilde Melsen hem scherp, bijtend als een hoon in 't aangezicht toegillen, — maar hij snikte 't uit, ineens gebroken en verlamd in zijn wraaklust. Hij weende met hevige schokken, zooals hij 't nog nooit gedaan had.

Een lange stilte.... De soldaten keken elkander aan en de Feldweibel had een vreemde verteederding in de oogen alsof hij heel, heel ver een lief beeld zag opdoemen, dat hem weemoedig aan 't droomen bracht.

— War es ein artiges Kind?

Melsen verstond hem niet.

— Ein gutes, braves Kind?

— Een schat van een kind, mijnheer....

— Und wie alt war es? Wie viel Jahre?

— Negen jaar, mijnheer....

— Gerade wie mein Töchterchen. Schaden, schaden....

Alle wrok was nu weg uit Melsen's hart. Hij kon niet meer haten. Die man had het niet gedaan, dat hoorde hij in zijn stem. En met vertrouwen in den blik vroeg Melsen of hij het kruis nu op het kerkhof mocht gaan planten.

— Gewisz, gewisz, zei de Feldweibel en ging zelf mee met een handlantaren om voor te lichten.

Toen ze beiden op het kerkhof waren, gloorde de hemel weer van het eeuwige licht der starren.